

Parlamentaarased uudised

PIRET VIJAMAA

Eesti Rahvusraamatukogu
sotsiaalia ja parlamendi-
raamatukogu infospetsialist

Välisriikide parlamentide uudiseid 2019. aasta aprillist novembrini. Uudistest valiku tegemisel on kasutatud BNSi, teiste uudisteagentuuride ja meediaväljaannete ning parlamentide kodulehekülgedel leiduvaid materjale.

AFGANISTAN. Aprillis vannutas Afganistani president Ashraf Ghanī ametisse poole aasta eest valitud parlamendi, kuid ka siis jäi parlamendi 250kohalises alamkojas tulemuste võltsimise süüdistuste või tehniliste vigade tõttu tühjaks 38 kohta. 2018. aasta oktoobris toimunud valimisi (mis jäeti korraldamata suuresti Talibani kontrolli all olevas Ghaznī provintsis) saatis pommiplahvatuste ja rünnakute laine ning valijate uue, biomeetrilise tuvastussüsteemi rakendamine läks raskelt. Valimised oleksid pidanud toimuma juba 2015. aastal, kuid julgeolekukaalutlustel ja valijate registreerimise põhimõtete muutmise tõttu lükati need mitu korda edasi. 2019. aasta veebruaris vahetati välja valimiskomisjoni ametnikud, neid süüdistati ametiseisundi kuritarvitamises ja ebakompetentsuses. Alamkoja töö käivitumine oli ka konarlik ja spiikri valimise käigus läksid

parlamendiliikmed kaklema, sest spiikriks valitud Mir Rahman Rahmani vastased polnud nõus teda tunnustama.

Naiste paremaks kaasamiseks on parlamendi alamkojas 68 (igale provintsile kaks) kohta reserveeritud naistele.

AFP-BNS, 26.04.2019, „Poole aasta eest valitud Afganistani parlament asus ametisse“;

Afghanistan Analysts Network, 17.05.2019, „The results of Afghanistan's 2018 parliamentary elections: a new, but incomplete Wolesi Jirga“. – <https://tinyurl.com/y2sujtur>.

Inter-Parliamentary Union, „Afghanistan“. – <https://tinyurl.com/y5yn5hvj>.

RFE/RL, 19.06.2019, „Angry Afghan lawmakers disrupt parliament over disputed vote“. – <https://tinyurl.com/yxhtoomh>.

ALBAANIA. Opositsiooniparteid on veebruari keskpaigast korduvalt korraldanud parlamendi ees meeleavaldusi ning nõudnud valitsuse tagasiastumist ja ennetähtaegseid valimisi. Parementsentristliku Demokraatliku Partei juhitud opositsiooni toetajad üritasid ka parlamendi- ja valitsushoonetesse tungida, politsei vastas pisargaasi ja veekahuritega. Opositsioon süüdistab peaminister Edi Rama valitsust korruptsiooniga ja sidemetes organiseeritud kuritegevusega.

Juunis ei toetanud parlament president Ilir Meta katset tühistada juuni lõppu planeeritud kohalikud valimised, mida ta pidas ebademokraatlikeks, sest opositsioon lubas mitte osaleda. Parlament otsustas, et president ületas oma volitusi, selle poolt hääletas 100, vastu oli seitse saadikut. Parlamendi hinnangul rikkus president põhiseadust ning 55 parlamendiliiget allkirjastasid taotluse panna Meta

umbusaldamine hääletusele. Loodi uurimiskomisjon presidendi tagandamiseks. Tagandamine nõuaks parlamendis vähemalt 94 poolthäält, mida ilmselt kokku ei saada. Lõpliku otsuse peaks langetama konstitutsioonikohus, mis aga ei täida oma funktsioone. Euroopa Nõukogu Veneetsia komisjon avaldas arvamust, et kuigi president ületas oma volitusi, polnud tegemist põhiseaduse nii olulise riivega, et see nõuaks tema tagandamist.

AP-BNS, 12.05.2019, „Albaania opositsioon kavatseb valitsusevastaseid meelevaldusi jätkata“;

AFP-BNS, 13.06.2019, „Albaania parlament kohalikke valimisi edasi lükata ei taha“;

AP-BNS, 17.06.2019, „Albaania parlament alustas presidendi tagandamise menetluse“;

Tirana Times, 12.10.2019, „Final Venice Commission report says ‘no’ to President’s dismissal“. – <https://tinyurl.com/y2f0l779>.

ALŽEERIA. Aprilli algul pani ameti maha kaks aastakümnet võimul olnud president Abdelaziz Bouteflika. Temavastased meelevaldused olid kestnud nädalaid. Riigipea kohuseid asus ajutiselt kuni valimisteni täitma parlamendi ülemkoja spiiiker Abdelkader Bensalah, kes aga on protestijate seas samuti ebapopulaarne ning tema presidendiks nimetamise vastu avaldati taas meelt. Nõutakse ka ülejäänud poliitilise eliidi lahkumist.

AFP-BNS, 09.04.2019, „Alžeeria politsei lasi meelevaldajate vastu käiku pisargaasi“;

AFP-BNS, 27.04.2019, „Alžeeria meelevaldajad lubavad jätkata survet režimile“.

AMEERIKA ÜHENDRIIGID. Juunis oli Kongressi menetluses kaks sarnast eelarve-eelnõu, mille eesmärk oli parandada USA lõunapiiri ületamisel kinni peetud migrantiperede kohtlemist. Raha kasutust täpsemalt määratlenud Esindajatekoja eelnõu, mille heakskiitmise vastu oli valitsus, ei saanud Senati toetust ning vastu võeti konkureeriv, Senati versioon. Esindajatekoja mõne demokraadist liikme sõnul oli aga Senati versioonis migrantilaste kaitse liiga nõrk. Tolle- ja piirikaitse ameti hoole all on surnud

mitu last. Seadusandjad soovisid eelnõu kiiresti vastu võtta, et neid ei süüdistataks humanitaarprobleemile reageerimata jätmises. 4,59 miljardi dollari suurune erakorraline lisarahastus on mõeldud pagulaste ümberasustamisega tegelevale ametile, ajutiste vastuvõturajatiste, toidu ja ravimite jaoks jm. Senati eelnõu eelistamine pani proovile Esindajatekoja spiiikri Nancy Pelosi ja Senati demokraatide juhi Charles Schumeri suhted.

AP-BNS, 25.06.2019, „Valge Maja ähvardab migrantiperede eelnõu vetostada“;

The Texas Tribune, 27.06.2019, „Here’s what’s in the \$4.6 billion border aid bill passed by Congress“. – <https://tinyurl.com/y5u7yewx>.

Congress.gov, „H.R.3401 – Emergency supplemental appropriations for humanitarian assistance and security at the southern border act, 2019“. – <https://tinyurl.com/y5ptb8wn>.

The Hill, 02.07.2019, „Border aid fallout tests Pelosi-Schumer relationship“. – <https://tinyurl.com/yxl6sbnw>.

Neljandat korda riigi ajaloos alustas Esindajatekoda ametisoleva presidendi tagandamist. Tagandamismenetlus põhineb peamiselt süüdistusel, et president Donald Trump ja tema esindajad on survestanud Ukrainat algatama juurdlust seoses Trumpi võimaliku vastaskandidaadi Joe Bideni ja tema Ukrainas äri ajanud pojaga, seega seostas Trump riigile antava abi otseselt omakasuga. Oktoobri lõpus kiitis Esindajatekoda esimese sammuna heaks otsuse, mis sätestas, kuidas presidendi tagandamismenetlus peaks jätkuma. Protseduuri kindlaksmääramise otsuse poolt hääletas 232, vastu oli 196 Esindajatekoja saadikut (kõik vabariiklased ja kaks demokraati). Trump on nimetanud kogu protsessi ebaseaduslikuks ja süüdistanud vastaseid poliitilistes ajendites.

ERR Uudised, 31.10.2019, „USA Esindajatekoda kiitis heaks Trumpi tagandamismenetluse edasise protseduuri“. – <https://tinyurl.com/yxhyxv4w>.

ARGENTINA. Septembris kiitsid Kongressi Saadikutekoda ja Senat heaks opositsiooni algatatud erakorralise toiduabi seaduse, mis suurendab vaestele suunatud toiduabi-programmide rahastust 50 protsendi

võrra. Süvenev inflatsioon ja vaesuse kasv on tekitanud pahameelt valitsuse kokkuhoiumeetmete vastu, mis olid vajalikud Rahvusvaheliselt Valuutafondilt 57 miljardi dollari suuruse abipaketi saamiseks. Saadikutekojate ees telkisid tuhanded protesteerijad, kes nõudsid sotsiaalprogrammidel suuremat rahastust. Riigi majandus on languses 2018. aastast, 32 protsenti elanikkonnast elab allpool vaesuspiiri.

MercoPress, 13.09.2019, „Argentine Lower House unanimously approves draft emergency food law“. – <https://tinyurl.com/y6oy9tkc>.

Reuters, 19.09.2019, „Argentine Senate approves emergency food law as crisis worsens“. – <https://tinyurl.com/y2twh2kv>.

AUSTRALIA. Aprilli algul kiitis parlament heaks seaduse, mis võimaldab vangida panna sotsiaalmeediaettevõtete juhid, kui nende portaalides edastatakse reaalselt vägivalda. Seaduse järgi on kuritegu, kui sotsiaalmeediaplatformid ei eemalda kiiresti „jäledat vägivaldset sisu“, mis on defineeritud kui terroriakt, mõrv, mõrvakatse, piinamine, vägistamine või inimrööv. Erasisikuid võib karistada kuni kolmeaastase vangistuse ja 2,1 miljoni Austraalia dollari suuruse trahviga, ettevõteteid 10,5 miljoni Austraalia dollari suuruse trahviga või 10 protsendiga ettevõtte aastakäibest. Kriitikud hoiatavad, et seadusel võivad olla ettenägematud tagajärjed, sh tsensuur ja vähenenud investeringud. Valitsus algatas eelnõu pärast märtsis Uus-Meremaal toimunud mošeerünnakut, mille toimepanija näitas seda Facebookis oma pea külge kinnitatud kaamera vahendusel. Eelnõu menetleti parlamendis kahel viimasel valimiseelsel istungipäeval, rikkudes tavapäraseid protseduurireegleid, mis näevad ette eelneva komisjoniarutelu.

AP-BNS, 04.04.2019, „Austraalia võib sotsiaalmeediajuhid vägivaldse sisu eest vangida panna“;

The Guardian, 04.04.2019, „Australia passes social media law penalising platforms for violent content“. – <https://tinyurl.com/y3zlf6jv>.

Parliament of Australia, „Criminal Code Amendment (Sharing of Abhorrent Violent Material) Bill 2019“. – <https://tinyurl.com/yypvp874>.

Mais toimusid parlamendivalimised, valiti kogu Esindajatekoja koosseis ning Senati 40 liiget. Valimiste favoriit, Tööpartei jäi ootamatult koalitsioonile alla. Valimistel olid tähtsal kohal kliimamuutused. Kuna Tööpartei valimislubadus oli kärpida hariduse, tervishoiu ja kliimalgatuste rahastamiseks maksusoodustusi, pani see ilmselt muretsema vanemaid ja rikkamaid valijaid. Parempoolne Liberaalse Partei ja Rahvusliku Partei koalitsioon võitis 151kohalises Esindajatekojas 77 mandaati ning Tööpartei 68. Naisi on Esindajatekojas 30,7 protsenti. Osalise uuenduse läbinud 76kohalisse Senatisse osutus valituks 21 naist (52,5% praegu valitud kohtadest). Valimisaktiivsus oli vastavalt 91,9 protsenti ja 92,5 protsenti (hääletamine on kohustuslik).

AFP-BNS, 18.05.2019, „Austraalia konservatiivid säilitasid üllatuslikult võimu“;

AP-BNS, 20.05.2019, „Austraalia peaminister on moodustamas enamusvalitsust“;

Inter-Parliamentary Union, „Australia“. – <https://tinyurl.com/y4c2qvpq>; <https://tinyurl.com/y4qlj4z9>.

Juulis kiitis parlament heaks terrorismivastase seaduse eelnõu, mis võimaldab valitsusel keelata kuni kaheks aastaks riiki naasta kodanikel, keda on põhjust kahtlustada äärmusluses. Antud isikutele luuakse Austraaliasse saabumise ja jäämise tingimused ning väljastatakse sisenemisluba. Seadus tekitas poleemikat mh teemal, kas on põhiseaduspärane keelata kodanike riiki tagasipöördumine, samuti selle mõju alaealistele isikutele, keda seadus võib puudutada. Abiorganisatsioonide väitel viibib ligi 50 austraallannat ja last Süüria põgenikelaagrites pärast äärmusrühmituse Islamiriik territoriaalset alistamist.

AP-BNS, 25.07.2019, „Austraalia võib keelata terrorikahtlustel 2 aastaks riiki naasmise“;

Parliament of Australia, „Counter-Terrorism (Temporary Exclusion Orders) Bill 2019“. – <https://tinyurl.com/y3f-vah8h>.

Juulis kiitis Austraalia parlament heaks uue merepiiri lepingu Ida-Timoriga, mis avab Ida-Timorile ligipääsu miljardite dollarite väärtuses naftale ja gaasile, sest

võimaldab jagada meres asuvate gaasiväljade tulu Ida-Timorile soodsalt. Ida-Timori parlament ratifitseeris piirileppe paar päeva varem. Eelnevalt vaidlustas Ida-Timor 2006. aastal sõlmitud varasema leppe kehtivuse ning energiafirmad otsustasid gaasiväljade arendamise edasi lükata. Riigid allkirjastasid praeguse lepingu mullu märtsis ÜROs, see on esimene ÜRO mereõiguse konventsiooni lepitusmehhanismi kaudu sõlmitud leping. Ida-Timor plaanib arendada gaasivälju riigi lõunakaldani ulatuva gaasijuhtme kaudu, Austraalia on aga väljendanud kahtlust seoses vaese riigi võimekusega seda teha. Pärast ÜROs leppeni jõudmist teenis Austraalia hinnanguliselt 60 miljonit Austraalia dollarit gaasiväljast, mis uue lepingu alusel Ida-Timorile üle antakse.

AFP-BNS, 29.07.2019, „Austraalia ratifitseeris merepiirileppe Ida-Timoriga“;

Reuters, 29.07.2019, „Austraalia ratifies maritime boundaries with East Timor“. – <https://tinyurl.com/y3rusdww>.

AUSTRIA. Mais avaldas parlament umbusaldust kantsler Sebastian Kurzile, kellele sai saatuslikuks korruptsioonijuhtum, nn Ibiza skandaal, mille tõttu Vabaduspartei (FPÖ) juht, asestantsler Heinz-Christian Strache lahkus ametist. Skandaal puhkes seoses varjatud kaamera salvestisega, millel Strache pakkus Vene oligarhi sugulasena esinenud naisele vastutasuks kampaaniatoetuse eest riigihankeid. Kurz lõpetas skandaali tõttu Rahvapartei (ÖVP) koalitsiooni FPÖga ja palus presidendil välja kuulutada ennetähtaegsed valimised.

Septembris toimusidki parlamendis 183kohalise alamkoja valimised. Kui 2017. aastal pakkus enim kõneainet migratsioon, siis seekord olid debatis esikohal kliimamuutused. Toetust kasvatanud roheliste sõnul ei ole nende sõnum muutunud, küll aga olukord. Valimiste võitja ÖVP sai 71 mandaati, sotsiaaldemokraadid (SPÖ) 40, FPÖ 31, rohelised 26 ning liberaalne NEOS 15. Võrreldes eelmiste valimistega kahanes tunduvalt FPÖ ja SPÖ toetus.

BBC News, 28.05.2019, „Sebastian Kurz, Austrian chancellor, ousted by MPs after video row“. – <https://tinyurl.com/y3hocem9>.

AFP-BNS, 24.09.2019, „Kliimamuud suurendavad Austria valimistel roheliste toetust“;

Republik Österreich, „Neu gewählter Nationalrat tritt am 23. Oktober zu erster Sitzung zusammen“. – <https://tinyurl.com/yxvdmwr8>.

Juulis kiitis parlament heaks glüfosaadi täieliku keelustamise. Austria on esimene Euroopa Liidu riik, mis keelab selle taimemürgi igasuguse kasutamise. Seaduseelnõu esitasid sotsiaaldemokraadid ning selle kohaselt keelatakse ettevaatusabinõuna kõik glüfosaadi sisaldavad tooted, mida kahtlustatakse vähi põhjustamises. Mõned põllumajandustootjad loodavad, et Euroopa Komisjon ei luba täielikku keeldu kehtestada.

AFP, 02.07.2019, „Austria parlament kiitis heaks glüfosaadi täieliku keelustamise“;

Deutsche Welle, 03.07.2019, „Austrian Parliament votes to ban glyphosate weed killer“. – <https://tinyurl.com/y5muvwwy>.

EURACTIV, 11.07.2019, „Farmers hope EU Commission will block Austria's glyphosate ban“. – <https://tinyurl.com/yxvtryb2>.

Republik Österreich, 11.07.2019, „Bundesrat bestätigt generelles Glyphosat-Verbot“. – <https://tinyurl.com/y6xl2tlm>.

BELGIA. Aprillis palus peaminister Charles Michel parlamendis esinedes riigi nimel ametlikult andestust laste röövimise pärast endistest Aafrika kolooniatest – Burundist, Kongo DVst ja Rwandast. 1940. ja 1950. aastatel viidi Belgia meeste ja kohalike naiste lapsed, keda paljud isad omaks ei tunnistanud, vastu emade tahtmist Belgiasse, kus nad pandi lastekodudesse või lapsendati. Mõned lapsed jäid seejuures kodakondsuseta. Eelmisel aastal toetas parlament ettepanekut olukorda ametlikult tunnistada ning tegutseda selle nimel, et kõik ohvrid saaksid Belgia kodakondsuse ning leiaksid oma perekonnaliikmed.

Flanders Today, 05.04.2019, „Prime minister apologises to children abducted from colonial Africa“. – <https://tinyurl.com/y2pryo5h>.

STT-BNS, 05.04.2019, „Belgia vabandas oma endistest kolooniatest röövitud laste pärast“.

Mais peeti korraga parlamendi alamkoja, regionaalsed ja Euroopa Parlamendi valimised. Valimiste ajal toimusid Brüsselis politseinike ja nn kollavestide vahelised kokkupõrked. Politsei teatel vahistati umbes 200 eliitdivastast meelevaldajat. 150kohalisse alamkotta pääses 12 poliitilist jõudu. Flaami rahvuslaste Uus-Flaami Allianss (N-VA) sai 25, Valloonia sotsialistid 20 ja paremäärmuslik Flaami Huvi (Vlaams Belang) 18 mandaati. Vlaams Belang saavutas edu mõõdukamate rahvuslaste arvelt. Võimuliit kaotas parlamendiametuse eelmise aasta detsembris, kuna N-VA lahkus ÜRO ränderaamistikuga seotud tüli tõttu valitsusest. Valimisaktiivsus oli 88,4 protsenti. Belgias on valimistel hääletamine kohustuslik.

AFP-BNS, 26.05.2019, „Vlaams Belang on tegemas Belgia valimistel head tulemust“;

Inter-Parliamentary Union, „Belgium“. – <https://tinyurl.com/y3git9m3>.

BENIN. Aprillis toimunud valimised annavad põhjust karta demokraatliku riigi pööret autoritaarsusele. Valimistel sai osaleda vaid kaks (eelmisel korral 20) parteid, mõlemad on president Patrice Taloni liitlased. Valimisreeglite muudatus tegi opositsioonile kandidaatide esitamise võimatuks. Valimiste osalusprotsent oli vaid 27,1 (2015. aastal 65,9%). Kaks eelmist presidenti kutsusid üles valimisi boikottima ning nõudsid valimistulemuste tühistamist. Valimiste järel puhkes vägivald, mis nõudis mitu inimest. Parlamendi uus koosseis vannutati mais ametisse politseinike ja sõdurite kaitse all. Eelmine president Thomas Boni Yayi pandi vägivaldale õhutamises süüdistatuna koduaresti ning pärast vabastamist lahkus ta riigist.

AFP-BNS, 16.05.2019, „Benini parlament vannutati politsei valve all ametisse“;

News Central, 23.06.2019, „Former President Boni Yayi leaves house arrest in Benin“. – <https://tinyurl.com/y42d9od4>.

BRASILIA. Oktoobris kiitis Senat 60 poolt- ja 19 vastuhäälega heaks pensionireformi eelnõu. Kongressi alamkoda

nõustus reformiga juulis. Eelnõu muudab ka põhiseadust. Mitmesuguste ebapopulaarsete meetmete abil, nagu näiteks pensioniea ja töötajate pensionimaksete tõstmine, kavatakse järgmise kümnenäädri jooksul kokku hoida rohkem kui 800 miljardit reali (u 180 miljardit eurot). Kongress muutis valitsuse eelnõu menetluse käigus, lõplik kokkuvõtte on algselt planeeritud ligi kolmandiku võrra väiksem. President Jair Bolsonaro on seadnud eesmärgiks kuluka sotsiaalkindlustussüsteemi uuendamise; ta hoiatas, et kui pensionisüsteemi ei muudeta, on riik kahe aasta pärast pankrotis. Kõige suurem eesseev muutus on pensioniea tõstmine meestel 65. ja naistel 62. eluaastani (seni keskmiselt vastavalt 56 ja 53).

MercoPress, 03.10.2019, „Brazil's landmark pension reform bill closer to its final approval“. – <https://tinyurl.com/y62wnnla>.

MercoPress, 23.10.2019, „Brazil approves pensions' reform: markets soar and stocks hit an all time high“. – <https://tinyurl.com/y4qf96pw>.

BULGAARIA. Juulis ratifitseeris parlament kiirkorras lepingud kaheksa uue USA hävituslennuki ostuks, et vahetada välja riigi iganenud, Nõukogude Liidu päritolu sõjalennukid. Seadusandjad toetasid lennukite ostmist 123 poolthäälega, vastu oli 78 liiget. Kavas on osta kaheksa hävituslennukit Lockheed Martin F-16 Block 70, tegu on Bulgaaria viimaste aastakümnete suurima relvastushankega. Kokku läheb see maksma 1,1 miljardit eurot ning hõlmab ka laskemoona, varustust ja pilootide väljaõpet. Lepingu vastased polnud põhiliselt rahul selle maksumusega ning väitsid, et Euroopas toodetud relvastus oleks tunduvalt odavam.

Tuues põhjenduseks lepingu heakskiitmisele eelnenud vähese debati, pani president Rumen Radev lepingule veto. President on endine piloot ja õhujõudude komandör ning presidendina ka relvajõudude ülemjuhataja. Ta pooldas odavamalt varianti nagu näiteks Rootsi Gripeni hävitajad. Parlament tühistas presidendi veto 128 poolthäälega.

The Sofia Globe, 19.07.2019, „Bulgaria’s Parliament ratifies four contracts for F-16 deal”. – <https://tinyurl.com/yvus3ofk>.

AFP-BNS, 23.07.2019, „Bulgaaria president vetostas kuluka hävitajatehingu USAga”;

Novinite, 26.07.2019, „The National Assembly rejected the presidential veto on the F-16 fighter contract”. – <https://tinyurl.com/yxdwj94c>.

Septembris tühistas parlament presidendi veto sõjaväeluure seaduse muudatustele, mis taas lubaksid tsiviil-isikutel juhtida sõjaväe teabeteenistust. 134 parlamendiliiget hääletasid presidendi veto vastu, 57 toetas seda ja 6 jäi erapooletuks. Sotsialistid olid seadusemuudatuste vastu, kuna nende sõnul peaks seda ametikohta täitma inimene, kellel on vajalik sõjaväeline kogemus. Nad märkisid ka, et sõjaväelased ei või olla partei liikmed, kui aga teabeteenistuse juht on tsiviil-isik, võib ta olla poliitiliselt seotud. Nende sõnul tehti muudatus konkreetse isiku määramiseks.

Novinite, 06.09.2019, „Bulgarian Parliament rejected president’s veto on changes to the Military Intelligence Act”. – <https://tinyurl.com/y49lnho3>.

EGIPTUS. Aprillis muutis parlament põhiseadust. Muudatused, mida toetas 531 parlamendiliiget, võimaldavad president Abdel Fattah al-Sisi 2030. aastani võimule jääda. Tema praegune, 2022. aastal lõppev nelja-aastane ametiaeg pikeneb kahe aasta võrra ning ta võib erandlikult kandideerida veel üheks kuueaastaseks ametiajaks. Lisaks suurendatakse sõjaväe poliitilist rolli ja suureneb presidendi kontroll kohtuvõimu üle. Kehtestati ka kvoot – vähemalt veerand parlamendi-kohtadest on määratud naistele. Praeguse ühekojalise parlamendi asemele luuakse kahekojalise parlamendi institutsioon, lisandub ülemkoda ehk Senat. Põhiseaduse muutmise pandi ka rahvahääletusele. Referendumil, millele heideti ette valijate mõjutamist, osales 44 protsenti valijatest, neist 88,8 protsenti olid muudatuste poolt. Inimõigusorganisatsiooni Human Rights Watch esindajad on hoiatanud, et muudatused institutsionaliseerivad autoritaarsuse.

AFP-STT-BNS, 16.04.2019, „Egiptuse parlament kiitis heaks presidendi ametiaja pikendamise”;

The Guardian, 23.04.2019, „Sisi wins snap Egyptian referendum amid vote-buying claims”. – <https://tinyurl.com/y39trxve>.

GRUUSIA. Juunis üritasid umbes 10 000 protestijat tungida parlamendihoonesse. Mõned meelevaldajad tungisid politsei tõketest läbi ja pääsesid parlamendihoone hoovi, kust märulipolitsei nad tagasi surus. Politsei kasutas kummikuule ja pisargaasi, kokkupõrgetes sai esimesel õhtul kannatada 160 meelevaldajat ja 80 politseinikku. Meelevaldajad tulid tänavale, sest parlamendis oli spiiikri kohalt kõnelenud Venemaa parlamendidelegatsiooni juht Sergei Gavrilov, kes opositsiooni hinnangul solvas Gruusia ja Ukraina rahvast. Õigeusu parlamentidevahelise assamblee esimees, Riigiduumu usuühenduste, ühis- ja vabakonna asjade komisjoni esimees Gavrilov väitis parlamendis esinedes, et Gruusias toimub endise presidendi Mihheil Saakašvili mahitusel riigipöördekatse. Meelevaldajad nõudsid erakorralisi parlamendivalimisi, valimissüsteemi muutmist ning parlamendi esimehe ja siseministri tagasiastumist. Spiiiker Irakli Kobahhidze astuski meelevalduste tõttu tagasi. Venemaa president Vladimir Putin jõustas määruse, mis keelas Vene lennufirmadel Gruusiasse lennata.

Mitu päeva kestnud meelevalduste järel esitati rahutuste organiseerimise süüdistus ka ühele opositsioonilise Ühtse Rahvusliku Liikumise parlamendiliikmele Nikanor Meliale. Parlament võttis temalt saadikupuutumatususe ning lubas ta kohtu alla anda.

AFP-BNS, 21.06.2019, „Gruusia parlamendi spiiiker astus meelevalduste survele tagasi”;

AFP-BNS, 24.06.2019, „Gruusia pealinna jätkusid meelevaldused”;

AFP-AP-BNS, 24.06.2019, „Gruusia võimupartei juht teatas valimisreformist”.

HAITI. Septembris avas parlamendi juures püstolist tule senaator, kes püüdis Senatist lahkuda ning meelevaldajaid laialt

ajada. Ta haavas kaht inimest, sealhulgas üht Associated Pressi heaks töötanud fotograafi, kes sai kerge näohaava. Senaator Jean-Marie Ralph Féthière sõnul tegutses ta enesekaitseks. Meeleavaldajad tungisid parlamendihoone juurde, et häirida Senati istungit ja takistada uue peaministri programmi tutvustamist. Peaministri nimetamine põhjustas varem ka kaklusi parlamendis. Senati istung lõkati vahejuhtumi tõttu määramata ajaks edasi. President Jovenel Moïse jättis ära visiidi New Yorki, kus ta pidi osalema ÜRO Peaassambleel. Juba pikemat aega kestnud presidendivastaste meeleavalduste käigus on blokeeritud teid ja põletatud autokumme. Presidenti ja valitsust süüdistatakse korruptsioonis ning kütusepuuduses ja elatustaseme languses.

The Guardian, 23.09.2019, „Haiti: photojournalist shot in face as senator opens fire outside parliament”. – <https://tinyurl.com/y2aewadk>.

AFP-BNS, 24.09.2019, „Haiti senaator avas parlamendi juures tule, haavas meediafotograafi”.

HISPAANIA. Aprillis toimusid parlamendi mõlema koja ennetähtaegsed valimised, mille võitsid peaminister Pedro Sáncheze sotsialistid, kes said 350kohalises Kongressis 123 mandaati. Rahvapartei sai 66, paremtsentrastlik Ciudadanos 57, vasakpoolne Podemos 35 ning paremäärmuslik Vox 24 mandaati (varem polnud Vox esindatud). Kongressi pääses 14 nimekirja. 266kohalises Senatis valiti 208 kohta, pärast valimisi on sotsialistidel 121 ja Rahvaparteil 56 mandaati.

Parlamendi pääsesid ka viis Kataloonia juhti, kes vahistati 2017. aasta lahku-löömispüüete eest. Oriol Junqueras, Jordi Sànchez, Jordi Turull ja Josep Rull võitsid koha Kongressis ning Raül Romeva Senatis. Ülemkohtu loal käisid nad parlamendis ametivannet andmas, kuid parlament peatas kohtu-uurimise tõttu nende mandaadid. Oktoobris vallandusid vägivaldsed meeleavaldused, kui Ülemkohus mõistis katalaanide juhtidele ranged vanglakaristused. Näiteks sai Oriol

Junqueras mässule õhutamise ja avalike vahendite kuritarvitamise eest 13 aasta pikkuse vanglakaristuse, Jordi Turull ja Raül Romeva 12, Josep Rull 10,5 ning Jordi Sànchez mässule õhutamise eest 9 aastat vangistust. Euroopa Komisjon peab Katalooniaga seonduvat Hispaania siseasjaks.

Pedro Sáncheze katsed valitsust moodustada ei andnud tulemusi ning ees ootavad järjekordsed parlamendivalimised. Selle üheks põhjuseks arvatakse olevat uute parteide esilekerkimine, mille tõttu pole endised suurparteid enamust saavutanud. Mõned poliitikud on tunnistanud, et Hispaania valijad hakkavad kannatust kaotama. Ka on üles kutsutud valimiseadust muutma, et olukord uuesti kontrolli alla saada.

Inter-Parliamentary Union, „Spain”. – <https://tinyurl.com/yyt5hzjc>; <https://tinyurl.com/y5ajknf9>.

AFP-BNS, 24.05.2019, „Hispaania parlament peatas nelja vangistatud katalaani saadikumandaadi”;

Euronews, 20.09.2019, „Elections in Spain: What could influence the November elections to break the political impasse?”. – <https://tinyurl.com/y2pjjbg9>.

The Guardian, 14.10.2019, „Violent clashes over Catalan separatist leaders' prison terms”. – <https://tinyurl.com/y5fcoxgt>.

IISRAEL. Eelmise aasta detsembris ei suutnud koalitsioon ultraortodokssete juutide kohustuslikus sõjaväeteenistuses kokkuleppele jõuda ning otsustas ennetähtaegsete valimiste kasuks. Aprillis toimunud 120kohalise Knesseti valimistel sai peaminister Benjamin Netanyahu Likud 35 mandaati ning sama palju tema peamine oponent Sinivalge Allianss, mille üks juhte on relvajõudude endine ülem Benny Gantz. Kokku pääses parlamenti 11 nimekirja. Valimisaktiivsus oli 68,5 protsenti. Benjamin Netanyahu, kellele on esitatud süüdistus altkäemaksuvõtmises, pettuses ja usalduse kuritarvitamises, proovis edutult valitsust moodustada. Mais toetas Knesset seega enda laialisaatmist (74 poolt- ja 45 vastuhäälega). Septembris toimunud valimised andsid Likudile 32 mandaati, Sinivalgele Alliansile 33.

Parlamenti valiti 9 nimekirja. Valimisaktiivsus oli 69,7 protsenti. Benjamin Netanyahu koalitsioonikõnelused ebaõnnestusid ning Benny Gantz sai võimaluse ise valitsus moodustada.

AFP-BNS, 30.04.2019, „Israeli parlament vannutati ametisse“;

AFP-BNS, 30.05.2019, „Israeli parlament toetas ennetähtselt valimiste korraldamist“;

Inter-Parliamentary Union, „Israel“. – <https://tinyurl.com/yynw6bt>; <https://tinyurl.com/y2ekcsoh>.

France 24, 22.10.2019, „Israel's Gantz: political novice trying to oust Netanyahu“. – <https://tinyurl.com/y485tj6e>.

INDIA. Aprillis ja mais toimusid parlamendi alamkoja (Lok Sabha) valimised. 543 valitavast kohast sai peaminister Narendra Modi India Rahvapartei (Bharatiya Janata Partei, BJP) 303 mandaati ning võitis parlamendiamuse, mis annab BJPle võimaluse teoks teha oma tähtsamad eesmärgid. BJP peamine rivaal Kongressipartei sai 52 mandaati. Kuna 2014. aasta kampaanias lubas Modi lõpu teha korruptsioonile ja raha mõjule poliitikas, torkab eriti silma, et ligi 43 protsenti uue parlamendikoosseisu liikmetest võitis saadikukoha hoolimata kriminaalsüüdistusest (näitaja on järjepidevalt tõusnud, 2014. aastal oli see 34%). Suur osa süüdistustest on seotud vägistamise, tapmise või tapmiskatsetega. Kehtivad seadused keelavad kandideerida vaid juhul, kui inimene on kaheks või enamaks aastaks vangi mõistetud. Näiteks valiti BJP nimekirjas parlamenti nunn Sadhvi Pragya Thakuri, keda süüdistatakse osalemises mošeeplahvatuse korraldamises 2008. aastal. Valimisaktiivsus oli 67,2 protsenti.

BJP üks valimislubadusi oli tühistada Kashmiri eristaatus, s.o põhiseaduse artikkel 370; tühistamine on nende sõnul vajalik Kashmiri lõimimiseks ülejäänud riigiga. Peaminister Narendra Modi valitsus tühistaski pärast suurt valimisvõitu Kashmiri eristaatuse. Parlament võttis kohe vastu BJP seaduseelnõu Jammu ja Kashmiri osariigi jagamiseks kaheks liiduterritooriumiks: Jammu-Kashmir, mis

saab oma parlamendi, ning Ladakh, mis läheb Delhi otsevalitsemise alla.

Inter-Parliamentary Union, „India“. – <https://tinyurl.com/y5oq8pef>.

AFP-BNS, 07.06.2019, „Parlamendi valitud India nunn astus plahvatuse osalisena kohtu ette“;

AP-BNS, 16.06.2019, „Ligi 43 protsenti India vastsetest saadikutest süüdistatakse kuriteos“;

The Indian Express, 05.08.2019 „Jammu & Kashmir reorganisation Bill passed by Rajya Sabha: Key takeaways“. – <https://tinyurl.com/yy65654q>.

IRAAN. Aprillis kiitis parlament suure hääleteenamusega heaks eelnõu, mis nimetas kõik USA Lähis-Idas viibivad sõjaväeüksused terroristlikeks ning USA valitsuse terrorismi toetajaks. Eelnõu poolt oli istungil osalenud 215 parlamendiliikmest 173, vastuhääli anti neli. Tegemist oli vastureaktsiooniga USA eelnevale otsusele kuulutada Iraani revolutsiooniline kaardivägi välisriigi terroristlikuks organisatsiooniks.

The Guardian, 23.04.2019, „Iran parliament brands US troops in Middle East as terrorist“. – <https://tinyurl.com/y3htdmys>.

Reuters, 30.04.2019, „Iran designates as terrorists all U.S. troops in Middle East“. – <https://tinyurl.com/y26wp2tl>.

Mais võttis parlament vastu kodakondsuse seaduse muudatuse, mis lubab välismaalasega abielus olevatel iraanlastel soovi korral oma alaealistele lastele kodakondsust taotleda. Siiani said automaatselt kodakondsuse Iraani meeste välismaalastest abikaasad ja lapsed, vastupidisel juhul pidid lapsed elama Iraanis vähemalt 19aastaseks saamiseni, seejärel võisid nad kodakondsust taotleda. Seaduse muutmist on ette valmistatud 2014. aastast. Oktoobris kiitis selle heaks ka järelevalvenõukogu, mis on kaks varasemat sarnase sisuga eelnõu tagasi lükanud.

Human Rights Watch, 14.05.2019, „Iran: parliament OKs Nationality Law reform“. – <https://tinyurl.com/y3ss7ty9>.

RFE/RL, 02.10.2019, „Iran adopts amendment allowing women to pass citizenship to children“. – <https://tinyurl.com/y2qw92ux>.

ISLAND. Mais võttis Alþingi vastu seaduse, mis lubab raseduse katkestada esimese 22 nädala jooksul sõltumata

asjaoludest. Varem oli abort sama aja jooksul seaduslik, kuid pärast 16. nädalat oli vajalik asjaomase komisjoni nõusolek. Eelnõu võeti vastu 40 häälega 18 vastu. Seadus puudutab vaid 2 protsenti abortidest, sest Islandil tehakse 16. ja 22. nädala vahel väga vähe aborte. Seaduses tehakse ka ettepanek muuta kasutatavat terminoloogiat, soovitudes edaspidi kasutada sõna „abort“ asemel väljendit „raseduse katkestamine“.

Iceland Review, 14.05.2019, „Abortion Bill passed in Icelandic Parliament“. – <https://tinyurl.com/y46m5utl>.

Septembris võttis Alþingi vastu ELi kolmanda energeetikapaketi. Eelnõu sai lõpphääletusel 46 poolt- ja 13 vastuhäält. Eelnõu menetlemisel peeti istungitesaalis rekordilisel 150 tundi kestnud debatte. Island oli viimane riik, kes seadustepaketi heaks kiitis. Euroopa Majanduspiirkonda kuuluvast riigist tekitas ELi energiahindade vähendamisele suunatud seadustepaketi vastuvõtmine hirmu, et riik annab ELile kontrolli oma energeetikasektori üle. Island pole üleeuroopalise energiavõrguga ühendatud.

Iceland Review, 31.08.2019, „Parliament to vote on Third Energy Package on Monday“. – <https://tinyurl.com/y5kyw49e>.

Iceland Review, 02.09.2019, „Parliament passes Third Energy Package“. – <https://tinyurl.com/y5zau7fx>.

ITAALIA. Augustis toetas parlament valitsuse otsust, millega suurendati trahve Vahemerel illegaalseid migrante päästvate vabaihenduste laevadele. Senatis said valitsuse usaldushääletusega seotud muudatused 160 poolt ja 57 vastuhäält. Itaalia valitsused kasutavad usaldushääletusega seotud menetlust tihti seaduste vastuvõtmise kiirendamiseks ning opositsiooni muudatusettepanekute vältimiseks. Pääste- ja otsinguoperatsioonides osalevate vabaihenduste laevu on uue regulatsiooni kohaselt võimalik konfiskeerida ja kapteineid ähvardab kuni miljoni euro suurune trahv (seni oli see 50 000), kui nad toovad päästetud migrandid Itaaliasse, s.o sisenavad loata riigi vetesse. Vabaihendused

on jätkanud põgenike päästmist, ehkki Euroopa sadamad keelduvad neid vastu võtmast. Muret põgenike päästmise takistamise pärast on väljendanud ÜRO pagulasamet (UNHCR). Ka Euroopa Liit on teatanud kavatsusest analüüsida Itaalia seaduste vastavust Euroopa omadele.

AFP-BNS, 06.08.2019, „ÜRO-le teeb muret Itaalia samm migrandipäästelaevade tõkestamiseks“;

EURACTIV, 06.08.2019, „Italy's government wins confidence vote on decree targeting migrant rescue ships“. – <https://tinyurl.com/y55789e9>.

ANSA, 08.08.2019, „Mattarella signs new security decree, while raising issues about it“. – <https://tinyurl.com/y3u-ocgam>.

Septembris kiitsid parlamendi mõlemad kodad heaks uue valitsuse. Augustis lagunes eelmine koalitsioon, sest Matteo Salvini Põhjaliiga loobus valitsuses osalemisest. Senatis sai peaminister Giuseppe Conte uus valitsus, seniste vastaste Viie Tähe Liikumise (M5S) ja Demokraatliku Partei (PD) võimuliit 169 poolthäält, vastu oli 133 saadikut. Päev varem toetas alamkojas Conte teist valitsust 343 saadikut 630st, vastu hääletas 263 rahvaesindajat. Tegu on noorima valitsusega Itaalia sõjajärgses ajaloos – ministrite keskmine vanus on 47 aastat. Varem vaenujalal olnud parteid nõustusid koos valitsema, et takistada ennetähtaegseid valimisi, mille abil Matteo Salvini lootis peaministriks saada. Conte valmistas pettumuse inimõiguslastele, kes lootsid, et ta teatab eelmise siseministri Salvini immigratsiooniseaduse tühistamisest. Samas teatas ta kavatsusest suurendada lõimimispüüdlusi.

AFP-BNS, 10.09.2019, „Itaalia parlamendi ülemkoda kiitis uue valitsuse heaks“.

JAAPAN. Aprillis vabandas valitsus kungase eugeenikaseaduse alusel sunniviisiliselt steriliseeritute ees. Ka parlament kiitis ühehäälselt heaks eelnõu, milles vabandati sundsteriliseeritute ees ning mis lubab maksta igale ohvrile 3,2 miljonit jeeni (umbes 26 500 eurot) kompensatsiooni. Riigi tervishoiuministeeriumi andmeil steriliseeriti 1948.–1996. aastani kehtinud

eugeenikaseaduse alusel umbes 25 000 jaapanlast, kellest umbes 16 500 ei andnud selleks nõusolekut. Seaduse eesmärk oli ära hoida „väheväärtuslikke järeltulijaid“. Paljud ohvrid olid vaimse või füüsilise puudega, mõnel oli aga pelgalt psüühika- või käitumishäire ning mõnel ravitav haigus. Mais langetas aga Sendai ringkonnakohus otsuse, mille kohaselt oli sundsteriliseerimine küll põhiseadusevastane, kuid kuna sellest on üle 20 aasta möödas, on see aegunud ning riik ei pea kompensatsiooni maksuma. Otsus kaevati edasi.

AFP-AP-BNS, 24.04.2019, „Jaapan vabandas sundsteriliseeritute ees ja lubas kompensatsiooni“;

France24, 28.05.2019, „Japan court rejects payout for sterilised 'eugenics' victims“. – <https://tinyurl.com/y4ylsv3t>.

The Japan Times, 31.05.2019, „Plaintiffs appeal Sendai court's ruling denying damages for forced sterilization“. – <https://tinyurl.com/y6h6pfyf>.

Juulis toimusid 248kohalise Senati valimised, kaalul oli pool Senati kohtadest. Enamuse sai peaminister Shinzo Abe võimuliit, kuid ta ei saavutanud kahe kolmandikulist enamust, mida oleks vaja põhiseaduse muutmiseks. Jaapani patsifistliku põhiseaduse muutmine on Abe pikaajaline eesmärk. Abe Liberaaldemokraatlik Partei ja selle koalitsioonipartner Komeito said 71 mandaati ümbervalitud 124st, need lisanduvad senisele 70-le. Valimisaktiivsus oli vaid 48,8 protsenti.

Esmakordselt on nüüd Senatis kaks halvatud senaatorit, Yasuhiko Funago ja Eiko Kimura ratastoolide tõttu tuli parlamendis teha ümberkorraldusi. Ühiskonnas tekkis diskussioon puuetega inimeste abiliste teemal (riik maksab vaid mittetöötavate inimeste abiliste eest). Senat nõustus maksuma Funago ja Kimura hooldajate eest, kuid saadikud tahavad seaduste laiemapõhjalist muutmist.

AFP-BNS, 22.07.2019, „Superenamusesta jäänud Abe lubab siiski põhiseadust muuta“;

The Japan Times, 22.07.2019, „Abe's ruling coalition victorious, but pro-revision forces suffer electoral setback in drive to amend Constitution“. – <https://tinyurl.com/y2sgurth>.

AFP-BNS, 01.08.2019, „Jaapani Senatis asusid tööle esimesed raske puudega saadikud“.

KANADA. Oktoobris toimusid 338kohalise alamkoja valimised. Konservatiivide toetus kasvas ja hääli said nende kandidaadid üleriigiliselt kõige rohkem, kuid tulenevalt majoritaarse valimisüsteemi omapärasest võitis valimised napilt peaminister Justin Trudeau Liberaalne Partei. Liberaalne Partei kaotas enamuse ja peab valitsuse moodustamiseks saama väiksemate parteide toetuse. Mittetäielike tulemuste põhjal said liberaalid 157, konservatiivid 121 ja Québeci provintsi iseseisvust taotlev Bloc Québécois 32 mandaati. Justin Trudeau keskendus kampanias keskkonna- ja võrdsuse teemadele. Valimisaktiivsus oli 66 protsenti.

Elections Canada, 21.10.2019, „Federal Election. Election Results“. – <https://tinyurl.com/ybysfuuz>.

ERR Uudised, 22.10.2019, „Trudeau liberaalid võitsid Kanada valimised, aga kaotasid enamuse“. – <https://tinyurl.com/y4f69m5o>.

KOSOVO. Augustis otsustasid seadusandjad parlamendi laiali saata, seda toetas 89 saadikut 120st. Parlamendi laialisaatmise ajendiks oli peaminister Ramush Haradinaj tagasiastumine, kuna Haagi tribunal kutsus ta Kosovo konflikti kohta tunnistusi andma. Oktoobris toimunud parlamendivalimistel said enim hääli opositsiooniparteid. Vasaktsentristlik Vetëvendosje (Enesemääramisliikumine) ja paremtsentristlik Demokraatlik Liiga (LDK) said kumbki umbes 25 protsenti häältest. Mõlemad on lubanud võidelda tööpuuduse, kuritegevuse ja korrupsiooniga.

AFP-BNS, 22.08.2019, „Kosovo seadusandjad saatsid parlamendi laiali, avasid tee valimistele“;

Balkan Insight, 09.10.2019, „Kosovo election winners seek coalition agreement“. – <https://tinyurl.com/y568v38o>.

KREEKA. Aprillis kiitsid parlamendiliikmed heaks otsuse, millega nõutakse Saksamaalt sõjakuritegude eest reparatsioonid. Parlamendikomitee otsustas eelmisel aastal, et Saksamaa võlgneb Esimese ja Teise maailmasõja aegse rüüstimise ja kuritegude eest Kreekale 270 miljardit eurot. Otsus palvis parteideülese

toetuse ja sellega kutsutakse peaminister Alexis Tsiprase valitsust „rakendada kõiki vajalikke diplomaatilisi ja juriidilisi meetmeid, et nõuda ja täielikult rahuldada kõik Kreeka riigi Esimesest ja Teisest maailmasõjast pärinevad nõuded.“ Saksamaa kantsler Angela Merkel on öelnud, et tema riik „tunnistab ajaloolist vastutust“, kuid reaalselt reparaatsioonide osas on Saksamaa alati rõhutanud, et küsimus lahendati 1960. aastal leppega, mis sõlmiti mitme Euroopa valitsusega.

AFP-BNS, 18.04.2019, „Kreeka parlament kiitis Saksamaalt reparaatsioonide nõudmise heaks“;

The Local, 05.06.2019, „Update: Germany rejects new Greek demand for war payments“. – <https://tinyurl.com/y2wffjfb>.

Juulis toimusid ennetähtaegsed parlamendivalimised. Mõjukasse poliitikute dünastiasse kuuluva Kyriakos Mitsotakis juhitud konservatiivne Uus Demokraatia sai 300kohalises parlamendis 158 mandaati, senise peaministri Alexis Tsiprase vasakpoolne koalitsioon Syriza saavutas teise tulemuse, 86 mandaati. Tsipras kuulutas juunis välja ennetähtaegsed valimised, sest oli kaotanud kahe nädala jooksul nii Euroopa Parlamendi kui ka kohalikud valimised. Parlamenti valiti kuue nimekirja esindajad, sh kahest uuest parteist: rahvuslikust Kreeka Lahendusest (10 mandaati) ning vasakpoolsest MeRA25st (9 mandaati). Parempopulistlik Kuldne Koidik ei suutnud ületada kolmeprotsendilist valimiskünnist. Valimisaktiivsus oli 57,9 protsenti. Kreeka uueks peaministriks vannutati Kyriakos Mitsotakis, kes lubas vähendada makse, meelitada riiki välisinvesteeringuid ja vähendada bürokraatiat. Valitsusjuhi sõnul on peamine Kreeka ees seisev väljakutse „luua rohkem rikkust ja jaotada seda õiglasel viisil“.

STT-BNS, 07.07.2019, „Kreekas korraldatakse ennetähtaegsed parlamendivalimised“;

AP-AFP-BNS, 08.07.2019, „Kyriakos Mitsotakis vannutati Kreeka peaministriks“;

Inter-Parliamentary Union, „Greece“. – <https://tinyurl.com/y5f8xpck>.

AFP-BNS, 23.07.2019, „Kreeka valitsus võitis usaldushääletuse ja teatas maksukärbetest“.

KÖRGÖZSTAN. Aprillis lihtsustas parlament endiste presidentide kohtu alla andmist. Nii 2005. kui ka 2010. aastal kukutati ametisolev president. Seaduse „Körgöztani Vabariigi presidendi tegevuse tagatiseid“ muudatused võimaldavad määrata riigipeale vanglakaristuse ametisoleku ajal või pärast ametist lahkumist sooritatud kuritegude eest. Seadusemuudatused, mille vastu oli vaid kolm saadikut, olid suunatud eelmise presidendi Almazbek Atambajevi vastu, kes juhtis riiki aastatel 2011–2017. Atambajev oli pärast võimult lahkumist endise liitlase ja praeguse presidendi Sooronbai Jeenbekovi suhtes avalikult kriitiline.

Juunis võttis parlament Atambajevilt puutumatus ja endise presidendi seisuse ning andis ta kohtu alla. Teda süüdistati ebaseaduslikus rikastumises, kinnisvarakrundi seadusevastases hõivamises, seotuses kuritegeliku autoriteedi Aziz Batukajevi ebaseadusliku vabastamisega ja Biškeki elektrijaama moderniseerimisega seotud korrupsioonis. Endine president lükkas kõik süüdistused tagasi, nimetas neid absurdseteks ning eiras kohtukutseid. Augustis ründasid valitsuse saadetud eriuksuslased tema maakodu, relvastatud valvurid osutasid vastupanu ning tapsid ühe ründaja ja võtsid mitu pantvangi, kuni ekspresident lõpuks alla andis. Seetõttu lisandusid senistele süüdistustele mõrv ja riigipöörde katse. Oktoobris otsustas ülemkohus, et parlamendi otsus Atambajevilt immuniteet võtta oli legitiimne.

AFP-BNS, 04.04.2019, „Körgöztanis võeti vastu ekliidrite kohtu alla andmist lubav seadus“;

Interfax-BNS, 24.07.2019, „Körgöztani endine president lahkus riigist Moskvasse“;

Eurasianet, 24.10.2019, „Explainer: How did Kyrgyzstan's ex-president fall so low?“. – <https://tinyurl.com/y4wnyy6z>.

LEEDU. Augustis tühistas Seim 90 poolt- ja 8 vastuhäälega president Gitanas Nausėda veto, seimiliikmed ei nõustunud riigipea ettepanekuga loobuda piirangutest metsamaa ostmisel. Seim võttis juulis vastu seaduse, milles sätestati, et omanik

või omavahel seotud omanikud saavad osta kuni 1500 hektarit metsamaad. Maelukomisjoni esimees Andriejus Stančikas rõhutas, et praegu kehtivad piirangud põllumaa ostmisele, seetõttu peaks piirang kehtima ka metsamaale. Tema sõnul on süvenev tendents, et suuräri ostab väga suuri alasid.

BNS, 22.08.2019, „Leedu Seim kummutas presidendi veto metsamaa ostmise piirangule“;

Lietuvos nacionalinis radijas ir televizija, 23.08.2019, „Swedish Embassy says it didn't ask Lithuanian president to veto forest ownership restrictions“. – <https://tinyurl.com/y6psdjxq>.

Oktoobris võttis Seim vastu kaks otsust, millega kuulutati 2021. aasta arhiivide ning Leedu tatarlaste ajaloo ja kultuuri aastaks. 2021. aastal möödub 100 aastat esimese riigiarhiivi asutamisest Leedu Vabariigis. Otsuses rõhutatakse, et mäluasutustel on ülioluline roll rahva ajaloolise ja kultuurilise mälu säilitamisel, riigi kodanike kultuurilise identiteedi teadlikul arendamisel ning oma riigi ja selle ajaloo austamisele kaasaaitamisel. Eraldi otsuses tunnustatakse Leedu tatari kogukonna panust riigi ajalukku ja kultuuri ning oma riikluse taastamisse. Nii tähistatakse 700 aasta möödumist suurvürst Gediminase tatarlastega sõlmitud liidust.

Lietuvos Respublikos Seimas, 10.10.2019, „Seimas declared 2021 the Year of Archives and the Year of Lithuanian Tatar History and Culture“. – <https://tinyurl.com/y3eplphc>.

LÄTI. Juunis võttis Seim vastu kogunemiste, rongkäikude ja pikettide seaduse muudatused, millega keelati avalikel kogunemistel Nõukogude ja Natsi-Saksamaa mundrite ning nende elementide kandmine. Seaduse eiramisel võib selle rikkujat hoiatada või määrata eraisikule kuni 70 euro suuruse ja juriidilisele isikule kuni 580eurose trahvi. Seni oli keelatud kasutada Natsi-Saksamaa ja Nõukogude Liidu lippe, vappe, hümne, haakristi, SSi sümbolikat ja Nõukogude sümboleid nagu sirp ja vasar ning kuldne viisnurk.

BNS, 04.04.2019, „Seim toetas teisel lugemisel natsi ja nõukogude mundrite keelamist“;

Latvijas Republikas Saeima, 21.06.2019, „Use of former Soviet and Nazi uniforms at public meetings, processions and pickets banned“. – <https://tinyurl.com/y4dgg5cj>.

Eelmisel aastal valitud Seim ning uus koalitsioon on suutnud lühikese ajaga ette valmistada ja heaks kiita kõige karmimad rahapesu tõkestamise meetmed, mis Lätis kunagi on olnud. Näiteks võttis Seim juunis vastu karistusseadustiku muudatused, millega kehtestati kriminaalkaristused riigipiiri ületamisel suure koguse sularaha (üle 21 500 euro) deklareerimata jätmise või valedeklareerimise eest. Varem oli sularaha liikumine reguleeritud vaid Euroopa Liidu välispiiril. Läti rahandusvaldkonda puudutav seadusandlus on nüüd Euroopa karmimate seas.

Latvijas Republikas Saeima, 25.06.2019, „Saeima introduces criminal liability for non-declaration or false declaration of large sums of cash when crossing the state border“. – <https://tinyurl.com/yxw4thle>.

ERR Uudised, 28.06.2019, „ERR Riias: Läti on teinud suuri samme võitluseks rahapesuga“. – <https://tinyurl.com/yysgh7c4>.

Oktoobris võttis Seim vastu seadusemuudatuse, millega lõpetatakse Lätis sündinud lastele mittekodaniku staatuse andmine. Mittekodanike lapsed said riigi kodakondsuse ka varem, kuid vanemal tuli selleks soovi avaldada, edaspidi tuleb teatada siis, kui lapsele soovitakse mõne teise riigi kodakondsust. Muudatused rakenduvad 2020. aasta algusest Lätis sündivatele lastele, kodakondsust peab siiski taotlema juhul, kui laps sünnib välismaal või kui üks vanematest on välisriigi kodanik. Muudatus mõjutab väheseid, sest 2016. aastal registreeriti mittekodanikena 47, 2017. aastal 51 ja 2018. aastal 33 last.

Latvijas Republikas Saeima, 17.10.2019, „Starting 2020, newborns will no longer be given non-citizen status“. – <https://tinyurl.com/y2cj8quk>.

ERR Uudised, 18.10.2019, „ERR Riias: mittekodanikele sündivad lapsed saavad edaspidi automaatselt Läti kodakondsuse“. – <https://tinyurl.com/y2ya4euo>.

MEHHIKO. Juunis ratifitseeris Kongress uue kolmepoolse vabakaubanduslepingu USA ja Kanadaga. Senat kiitis USMCA heaks 114 poolt- ja nelja vastuhäälega.

Riigid allkirjastasid 25 aasta vanust Põhja-Ameerika vabakaubanduslepet NAFTA asendava USMCA eelmisel aastal. Leppe heakskiitmine Mehhikos oli ennustatav, sest selle eelkäija NAFTA on teinud Mehhikost suureksportööri, ekspordist umbes 80 protsenti läheb Ühendriikidesse ning vabakaubandusel on laialdane toetus. Uus lepe sarnaneb suuresti NAFTAga, kuid kehtestab uued reeglid sõiduautodele, et suurendada autodes USAs valmistatud komponentide osakaalu ja tõsta mehhiklastest tööliste palku. Kanadas jäi lepingu menetlemine seisma parlamendivalimiste tõttu, USA Kongress tegeleb küll president Donald Trumpi tagandamisega, kuid seejuures võib lepingu ratifitseerimist kiirendada just soov näidata, et tagandamise kõrval tegeletakse ka seadusandlusega.

AFP-BNS, 20.06.2019, „Mehhiko ratifitseeris uue vabakaubandusleppe USA ja Kanadaga“;

Foreign Policy, 23.10.2019, „Why Trump still can't get USMCA through Congress“. – <https://tinyurl.com/y3gdywtn>.

USTR, „United States–Mexico–Canada Trade Fact Sheet. Modernizing NAFTA into a 21st Century Trade Agreement“. – <https://tinyurl.com/y4liddw2w>.

MOLDOVA. Juunis, pärast valimiste järel kuid kestnud poliitilist patiseisu, keeldus president Igor Dodon täitmast kohtu otsust parlament laiali saata ning Konstitutsioonikohus peatas tema volitused ja nimetas presidendi kohusetäitjaks peaministri kohusetäitja Pavel Filipi. Demokraatlikusse Parteisse kuuluv Pavel Filip saatis parlamendi laiali ja kuulutas septembriks välja ennetähtaegsed valimised. Vahetult enne seda toetas president euroopameelse ACUMi ja venemeelse Sotsialistliku Partei valitsust, mille juhiks nimetati ACUMi üks juhte Maia Sandu. Konstitutsioonikohtu hinnangul moodustati valitsus päev pärast valitsuse moodustamiseks ette nähtud 90päevase perioodi lõppu. Koalitsiooni väitel on valitsuse moodustamiseks aega kolm kuud, mitte 90 päeva. Parlament kogunes siiski istungile ja kinnitas pretsedenditu koosseisuga valitsuse ametisse. Maia Sandu valitsuse

kiitsid heaks kõik istungil osalenud 61 saadikut. Ametisse naasmisel tühistas Dodon Filipi korraldused, kuid varem võimal olnud Demokraatlik Partei keeldus uut valitsust tunnustamast. Pavel Filipi valitsus astus välisriikide survele siiski tagasi ja Konstitutsioonikohus tühistas Maia Sandu valitsust mittetunnustava otsuse. Tagasi astus ka Konstitutsioonikohtu esimees Mihai Poalelungi ning tema järel kõik kohtu liikmed.

AP-BNS, 09.06.2019, „Moldova kohus kõrvaldas presidendi ametist“;

AFP-Interfax-BNS, 09.06.2019, „Moldova sai Vene- ja Euroopa-meelsetest koosneva koalitsiooni“;

RFE/RL, 26.06.2019, „Moldova's entire Constitutional Court resigns“. – <https://tinyurl.com/y47tpfmf>.

Juulis võttis parlament vastu valimis- seaduse muudatused, millega pöörduakse tagasi proportsionaalse valimissüsteemi juurde. Muudatused näevad muuhulgas ette ka valimiskünnise langetamise parteidele kuuel protsendilt viiele ja valimisliitudele kaheksalt seitsmele ning sisaldavad soolise võrdõiguslikkuse tagamisele suunatud nõuet, et valimisinimekirjades oleks iga kümne kandidaadi kohta neli naist. Alates 2017. aasta juulist kehtis riigis segasüsteem: 101kohalise parlamendi 50 mandaati jagati proportsionaalsuse põhimõttel parteinimekirjade alusel ja ülejäänud ühemandaadilistes ringkondades. Selle süsteemi alusel korraldati ka viimased, veebruaris toimunud parlamendivalimised.

Interfax-BNS, 31.07.2019, „Moldova naaseb proportsionaalse valimissüsteemi juurde“;

Emerging Europe, 16.08.2019, „Moldova's new government changes controversial electoral system“. – <https://tinyurl.com/y4ryb4jj>.

NICARAGUA. Juunis andis parlament armu protestijatele ja politseinikele, kes olid seotud möödunud aastase verise ülestõusuga president Daniel Ortega vastu. Meeleavaldused, mille julgeolekujõud maha surusid, käivitas praeguseks tühistatud pensionireformi ettepanek. Hukkus 325 inimest, kellest enamik olid

opositsiooni toetajad. Vastavalt seadusele vabastati vangistatud teisitimõtlejaid, samas kohustati neid edaspidi protestidest hoiduma. Seadus tegi lõpu ka repressioonides osalenud julgeolekujõudude liikmete tegude uurimisele ning nende karistamisele. Opositsiooniline koalitsioon Sinivalge Rahvusühtsus taunis amnestia-seadust, nende sõnul püütakse valitsusjõudude kuritegusid kinni mätsida.

AFP-BNS, 09.06.2019, „Nicaragua annab armu nii poliitvangidele kui politseinikele“.

PERUU. Septembris sattus riik põhi-seaduslikku kriisi, kui president Martín Vizcarra saatis opositsiooni kontrolli all oleva 130kohalise Kongressi laiali. Vizcarra sõnul otsustas ta korraldada parlamendivalimised, sest seadusandjad jätkasid tema korrupsioonitõrjereformide blokeerimist ning kavatsesid välja vahetada peaaegu kõik konstitutsioonikohtu liikmed. Kohe pärast presidendi teadaannet peatas Kongress (86 poolthäälega) presidendi volitused aastaks „moraalse suutmatuse“ tõttu ja nimetas presidendi kohusetäitjaks asepresidendi Mercedes Aráoze. Samal ajal vannutas Vizcarra ametisse uue peaministri ja määras parlamendivalimiste toimumise aja järgmise aasta jaanuarisse. Politsei- ja sõjaväejuhid kinnitasid toetust president Vizcarrale ja põhiseaduslikule korrale. Parlamendi laialisaatmise toetajad kogunesid tänavatele üle kogu Peruu. Mercedes Aráoz astus järgmisel päeval tagasi ning jättis konstitutsioonikohtu otsustada, kas Kongressi laialisaatmine oli seaduslik.

2018. aasta märtsis presidendiks saanud Vizcarra on olnud pidevas vastasseisus Kongressiga, kus on enamuses Keiko Fujimori partei Rahva Jõud, mille juht on Brasiilia ehitushiiu Odebrechtiga seotud korrupsioonisüüdistuse tõttu vahi all. Peruu uuritakse juhtumiga seoses kolme endist presidenti; neljas, Alan García sooritas aprillis enesetapu.

AP-AFP-BNS, 01.10.2019, „Peruus peatati parlamendi laiali saatnud presidendi volitused“;

BBC News, 02.10.2019, „Peru's 'interim leader' Aráoz resigns amid power dispute“. – <https://tinyurl.com/y6pvyezm>.

World Politics Review, 03.10.2019, „An unprecedented constitutional crisis divides Peru. But who is to blame?“. – <https://tinyurl.com/y36knxan>.

POOLA. Juulis kiitsid nii Seim kui ka Senat heaks eelnõu, millega vabastatakse enamik alla 26 aasta vanuseid töötajaid tulumaksust, et nad ei läheks teistesse Euroopa Liidu liikmesriikidesse tulusamat tööd otsima. Riigi 18protsendilisest üksikisiku tulumaksust vabanevad alla 26aastased noored, kelle palgatulu ei ületa 85 528 zlotti (20 000 eurot) aastas. Noorte tulumaksust vabastamine oli üks valitseva Seaduse ja Õigluse mai-kuiste Euroopa Parlamendi valimiste kampaanialubadustest.

AFP-BNS, 05.07.2019, „Poola vabastab noored tulumaksust“;

BPG, 03.09.2019, „PIT 0 in Poland for young people up to 26 years old“. – <https://tinyurl.com/yy4soeyd>.

Oktoobris toimusid üldvalimised, enamuse saavutas paremkonservatiivne võimupartei. Seadus ja Õiglus sai 460kohalises Seimis 235, opositsiooniline Kodanike Platvorm 134 ning vasakparteide liit 49 mandaati. Seimi pääsesid viie valimisnimekirja kandidaadid, lisaks üks saksa vähemusrahvuse esindaja. 100kohalises Senatis sai Seadus ja Õiglus 48 mandaati, Kodanike Platvorm 43. Valimisaktiivsus oli 61,7 protsenti.

Seadus ja Õiglus lubas madalalpalgalistele maksusoodustusi ning pensioni ja miinimumpalga tõusu. Kodanike Platvorm rõhutas valimiskampaanias õigusriiki ning tõi esile võimupartei korrupsiooniskandaale, kohtureformi ja rünnakuid ajakirjanduse vastu.

ERR Uudised, 14.10.2019, „Poola valimistel võidutses võimupartei“. – <https://tinyurl.com/yya84wbj>.

Inter-Parliamentary Union, „Poland“. – <https://tinyurl.com/yyfsu4bs>; <https://tinyurl.com/y6b8o9qy>.

PORTUGAL. Augustis võttis Rahvusassamblee vastu seaduse, mis kuulutas õiguse eluasemele kodaniku

põhiõiguseks, mille tagamine on valitsuse ülesanne. Kavas on võidelda kodutuse vastu, pakkuda taskukohaseid avaliku sektori eluruumi, keelata haavatavate üürnike väljatõstmine, kui riigil pole lähedal pakkuda asendusruume jne. Tegemist on poliitikasuunistega, mis kohustavad valitsust järgmisel aastal esitama parlamendile riigi esimese eluasemepoliitika kava. Seadus on tingitud eluasemehindade järsust tõusust. Korraliku eluaseme küsimusega tegelev ÜRO eriraportöör Leilani Farha tervitas seaduse vastuvõtmist, kuna see rakendab eriraportööri varasemaid soovitusi. Tema sõnul on maailmas enneolematu eluasemekriis ning kodutus kasvab peaaegu kõikjal.

Expatica, 05.08.2019, „Portugal's parliament passes 'Right to Housing' Law as prices surge“. – <https://tinyurl.com/y2cdkp58>.

OHCHR, 01.10.2019, „Portugal: UN expert welcomes new law protecting the right to housing“. – <https://tinyurl.com/y6b24rap>.

Oktoobris toimunud valimistel sai valitsev Sotsialistlik Partei 230 kohalises Rahvusassamblees 108 mandaati, Sotsiaaldemokraatlik Partei 79, Vasakblokk 19, kommunistide ja roheliste liit 12 mandaati. Parlamenti pääses 9 nimekirja. Valimisaktiivsus oli 48,6 protsenti. Peaminister Antonio Costa lubas uue vähemusvalitsuse peaesmärgiks seada miinimumpalga 25 protsendilise tõusu.

ERR Uudised, 06.10.2019, „Küsitlused: Portugali võimupartei võttis üldvalimistel kindla võidu“. – <https://tinyurl.com/yyo4l7k8>.

ERR Uudised, 26.10.2019, „Portugali uus valitsus lubas tõsta miinimumpalka 25 protsenti“. – <https://tinyurl.com/y4uuaxbx>.

Inter-Parliamentary Union, „Portugal“. – <https://tinyurl.com/y2g9thln>.

PRANTSUSMAA. Juulis kiitsid nii Rahvusassamblee kui ka Senat heaks nn GAFA seaduse, millega kehtestati rahvusvahelistele firmadele nagu Google, Amazon, Facebook ja Apple Prantsusmaal osutatud digitaalsete teenuste eest kolmeprotsendiline käibemaks. Seadus puudutab ettevõtteid, mille ülemaailmne

käive ületab 750 miljonit eurot ja tulu Prantsusmaal 25 miljonit eurot. See võib mõjutada ka firmasid nagu Airbnb ja Uber. Sel kombel tahetakse takistada suurfirmadel maksude maksmisest kõrvale hiilida. Paljude suurettevõtete sünnimaa USA vastas algul ähvardusega kehtestada tariifid Prantsuse veinidele, kuid riigid leppisid siiski kokku, et Prantsusmaa maks kehtib kuni ühtse rahvusvahelise maksustamise põhimõtte väljatöötamiseni ning vajadusel maksab Prantsusmaa enamakstud summa tagasi.

Septembris nõustus Google mitu aastat väldanud maksuvaidluse lõpetamiseks maksma Prantsusmaale 965 miljonit eurot. Prantsuse justiitsminister Nicole Belloubet sõnul tähistab see ühe ajastu lõppu.

Deutsche Welle, 11.07.2019, „France passes law taxing internet giants“. – <https://tinyurl.com/y4h4v55>.

The Local, 28.08.2019, „As US tech giants react with fury, what does the G7 deal mean for France's GAFA tax?“. – <https://tinyurl.com/yyaqd4xv>.

AFP-BNS, 13.09.2019, „Google lahendas pea miljardi euroga maksuvaidluse Prantsusmaal“.

Juulis võttis riik esimesena üle ka Euroopa Liidu autoriõiguste reformi nõuded, mis panevad meediaorganisatsioonidele suurema vastutuse nende platvormidel avaldatava sisu eest. Euroopa Parlament kiitis reformi heaks märtsis. Reformi pooldasid mh meediakontsernid ja sisuloojad, kes tahavad saada kasu veebiplatvormidel jagatud sisult, vastu aga veebihiid, kes teenivad sellelt reklaamitulust, ning internetiaktivistid, kes kardavad väljendusvabaduse pärast.

AFP-BNS, 23.07.2019, „Prantsuse parlament kiitis heaks EL-i autoriõiguse reformi“.

RUMEENIA. Aprillis muutis Saadikutekoda karistusseadustikku. Opositsiooni sõnul soosisid muudatused võimupartei esimeest Liviu Dragnead, sest tühistasid mh ametiseisundi kuritarvitamisega seotud seaduserikkumise, milles süüdistatuna Dragnea 2018. aastal kolmeks ja pooleks aastaks vangimõistet. Opositsioon vaidlustas muudatused

Konstitutsioonikohtus. Juulis toimusid meelevaldused, kuna tapeti 15aastane tüdruk, kelle abipalvetele politsei ei reageerinud. Protestijad süüdistasid karistusseadustiku reformi kogu õigussüsteemi, mitte ainult korruptsioonivastase võitluse nõrgestamises. Konstitutsioonikohus otsustas seepeale, et karistusseadustiku muudatused olid põhiseadusevastased ning saatis need parlamendile tagasi.

AFP-BNS, 24.04.2019, „Rumeenia parlament võttis vastu kriminaalkoodeksi muudatused“;

RFE/RL, 04.08.2019, „How it took the disappearance of two girls to halt Romania's controversial legal overhaul“. – <https://tinyurl.com/yxbvn7ju>.

SERBIA. Mais muutis parlament karistus-seadustikku. Kiirmenetlusega vastu võetud valitsuse eelnõu toetas 250liikmelises parlamendis 159 liiget. Muudatusega kaotati 30–40aastane vanglakaristus ja kehtestati raskeimate kuritegude eest eluaegne vangistus (nt lapse või raseda tapmine või vägistamine). Ajendiks oli 2014. aastal vägistatud ja tapetud teismelise tüdruku isa petitsioon. Pärast 27aastase vangla-karistuse kandmist võib kohus mõnel juhul kurjategija tingimisi vabastada, v.a lapse, raseda või abitu inimese mõrvas süüdimõistetud. Kehtestati ka uus õigus-rikkumine – rünnak juristide vastu.

Novinite, 21.05.2019, „Serbia introduces life imprisonment for the worst crimes“. – <https://tinyurl.com/y55g7hl2>.

SLOVAKKIA. Aprillis pani president Andrej Kiska veto riigisümbolite seaduse muudatustele, mis keelasid välisriigi hümnit esitamise avalikel üritustel. Võimukoalitsiooni kuuluv Slovakkia Rahvapartei esitas seaduseelnõu „riigisümbolite kaitsmiseks“. Etnilistest ungarlastest parlamendisaadikud väitsid, et toetasid seaduseelnõud varem ekslikult ning palusid presidendil sellele veto panna. Parlamendile tagasi saadetud seadus lubas välisriigi hümnit avalikult esitada vaid selle riigi ametliku delegatsiooni juuresolekul, vastasel juhul võinuks määrata 7000 euro suuruse trahvi.

Presidendi hinnangul ei vastanud seadus õigusriigi põhimõtetele. Seaduse kriitikute sõnul oli see suunatud Slovakkia suurima vähemusrahvuse ungarlaste vastu, kes sageli laulavad Ungari hümnit jalgpallimatsidel, kirikutes või mälestusüritustel. Mais võttis parlament seaduse muudetud kujul vastu, uuendatud versiooni kohaselt võib võõrriigi hümnit avalikel üritustel siiski mängida ja laulda.

AFP-BNS, 12.04.2019, „Slovakkia president pani veto välisriigi hümnit keelavale seadusele“;

The Slovak Spectator, 15.05.2019, „Foreign anthems at public events will not be banned“. – <https://tinyurl.com/y30lfm7d>.

Oktoobris keelas parlament küsitlustulemuste avaldamise 50 päeva enne valimisi, millega väidetavalt tahetakse hääletajaid mõjutamise eest kaitsta. Võimukoalitsiooni kuuluv Smer-SD (Suund-Sotsiaaldemokraatia) surus läbi valitsuse ettepaneku pikendada senist keeldu 14 päevalt 50-le. Tavaliselt kehtivad sellised piirangud vaid üks või kaks päeva enne valimisi. 150liikmelises parlamendis hääletas eelnõu poolt 74 ja vastu 56 saadikut.

ERR Uudised, 29.10.2019, „Slovakkia keelas küsitlustulemuste avaldamise 50 päeva enne valimisi“. – <https://tinyurl.com/y2q2tz9v>.

SOOME. Aprillis toimunud 200kohalise Eduskunna valimiste kampaania kesken-dus heaoluriigi tulevikule, vananeva elanikkonna probleemidele ning kliimamuutustele. Sotsiaaldemokraatlik Partei (SDP) sai 40, Pölissoomlased 39, Koonderakond (Kokoomus) 38, senine peaministripartei Keskerakond 31, rohelised 20, Vasakliit 16, Soome Rootsi Rahvapartei (RKP) 9 ning Kristlikud Demokraadid 5 mandaati. Valimisaktiivsus oli 72,1 protsenti. Juunis asus ametisse uus valitsus, mida juhib SDP esimees Antti Rinne. SDP-l on uues valitsuses seitse, Keskerakonnal viis, rohelistel kolm, Vasakliidul kaks ja RKP-l samuti kaks ministriportfelli.

AP-BNS, 13.04.2019, „Soome valimiste peateemad on kliimamuutus ja heaoluriik“;

STT-BNS, 06.06.2019, „Sooma sai uue valitsuse“;
Inter-Parliamentary Union, „Finland“. – <https://tinyurl.com/y2by578j>.

SUURBRITANNIA. Mais kuulutas Suurbritannia parlament esimesena maailmas välja kliimakriisi. Parlament tegi avalduse päevi kestnud tänavameeleavalduste mõjul, millega keskkonnarühmitus Extinction Rebellion (tõlkes Vastuhakk Väljasuremisele) peatas liikluse mitmes Londoni olulises liiklussõlmes. Avaldus ei kohusta valitsust otseselt millekski. Ka paljud Suurbritannia linnad on sellise avalduse teinud ning soovivad saavutada süsinikuneutraalsuse juba 2030. aastaks. Teise riigina kuulutas kliimakriisi välja Iirimaa parlament ja tegi valitsusele ülesandeks uurida võimalusi, kuidas takistada elurikkuse kahanemist.

BBC News, 01.05.2019, „UK Parliament declares climate change emergency“. – <https://tinyurl.com/yyzbovfd>.

AFP-BNS, 10.05.2019, „Iiri parlament kuulutas välja kliimakriisi“.

Septembris tegi peaminister Boris Johnson kuninganna Elizabeth II-le ettepaneku parlamendi töö peatada. Parlamendi töö peatamine uue istungjärgu eel on tavaline, kuid rahva proteste esile kutsunud otsus oli vastuoluline, sest jättis parlamendi tegevuseta tavapäratult kauaks (viieks nädalaks) vahetult enne EList lahkumist ehk Brexitit. Ülemkohus kuulutas parlamendi töö peatamise ebaseaduslikuks ja seega kehtetuks ning parlament jätkas tööd.

Varem kiitsid saadikud heaks seaduse, mis sundis peaministrit paluma ELilt Brexiti edasilükkamist 31. jaanuarini, EL seda ka lubas. Oktoobris kiitis alamkoda heaks ennetähtaegsete valimiste korraldamise detsembris. Varem on parlament peaministri kolm sarnast eelnõu tagasi lükanud, sest opositsioon ei toetanud ennetähtaegseid valimisi enne Brexitile järjekordse pikenduse saamist. Eelnõu poolt hääletas 438 alamkoja saadikut, vastuhääli oli 20. Parlament on seni maha hääletanud kõik valitsuse Brexiti-plaanid.

AFP-AP-BNS, 10.09.2019, „Briti alamkoda hääletas ennetähtaegsete valimiste vastu“;

AFP-BNS, 10.09.2019, „Mis saab Brexiti saagas edasi?“;

AFP-BNS, 25.09.2019, „Briti parlament kogunes ülemkohtu otsuse järel istungile“;

ERR Uudised, 29.10.2019, „Suurbritannia ennetähtaegsed valimised toimuvad 12. detsembril“. – <https://tinyurl.com/y5z5y6hy>.

ŠVEITS. Oktoobris toimunud 200kohalise alamkoja ja 46kohalise kantonite nõukogu valimised võitis immigratsioonivastane Šveitsi Rahvapartei, kes ei ole ainsa parteina esitanud kliimamuutusega võitlemise programmi. Roheline Partei saavutas oma parima tulemuse riigi üldvalimiste ajaloos, nende toetus kasvas eelmiste valimistega võrreldes kuus protsenti. Toetust kasvasid ka Rohelised Liberaalid. Ülemkoja koosseis pole veel kindel, mõnes kantonis toimub ka teine valimisvoor. Kliimateemade olulisust näitas ka septembris enne valimisi toimunud sündmus – parlamendi istungit segasid kliimaaktivistid, kes nõudsid, et astutaks samme kliimasoojenemise vastu.

Euronews, 19.09.2019, „Watch: Climate activists interrupt Swiss parliament & break into song“. – <https://tinyurl.com/y3sdfoku>.

ERR Uudised, 21.10.2019, „Šveitsi üldvalimised võitis immigratsioonivastane Rahvapartei“. – <https://tinyurl.com/y3qrhbyw>.

ch.ch, „National Council: election results“. – <https://tinyurl.com/y42fd5sz>.

TAANI. Juunis toimunud valimistel sai suurima toetuse Mette Frederikseni opositsiooniline Sotsiaaldemokraatlik Partei, mis sai 179kohalises parlamendis 48 mandaati. Senise peaministri Lars Løkke Rasmusseni Liberaalne Partei sai 43 ja mitteametlikult vähemusvalitsust toetanud Taani Rahvapartei 16 mandaati (enne 37). Immigratsioonivastane Taani Rahvapartei on toetanud parempoolseid valitsusi ja saanud vastutasuks sisserändepiirangud, kuid nüüdseks on nad oma eelise kaotanud, sest sisserände piiramise poliitika on omaks võtnud peaaegu kõik Taani parteid. Parlamenti pääsesid kümne nimekirja kandidaadid. Valimisaktiivsus oli 84,6

protsenti. Valimiskampaania keskendus kliimamuutustele, veebruaris arvas ligi 57 protsenti taanlastest, et järgmine valitsus peaks esikohale seadma kliimamuutused. Sotsiaaldemokraadid keskendusid kliimale ja heaoluriigi kaitsele. Vähemusvalitsuse moodustas Taani kõige aegade noorima peaministrina 41aastane Frederiksen, kes lubas 2030. aastaks vähendada kasvuhoonegaaside koguseid 70 protsenti.

AFP-BNS, 05.06.2019, „Taani parlamendivalimiste peaküsimus on kliimamuutused“;

AFP-BNS, 26.06.2019, „Taani sotsiaaldemokraadid moodustavad uue vähemusvalitsuse“;

Inter-Parliamentary Union, „Denmark“. – <https://tinyurl.com/y4v38crw>.

UKRAINA. Juulis toimusid Ülemraada ennetähtaegsed valimised, sest president Volodõmõr Zelenskõi teatas mais ametisse astudes, et saadab parlamendi laiali. Valimised võitis presidendi partei Rahva Teener, mis sai 254 mandaadiga parlamendi-enamuse. Partei nimi on pärit telesarjast, kus Zelenskõi mängis presidendi rolli enne, kui tegelikult riigipeaks valiti. Rahva Teenrit peetakse suuresti vastuhääleks riigi poliitilisele eliidile ja selle võimetusele reformida majandust, välja juurida korruptsiooni ja peatada konflikt Ida-Ukrainas. Teise tulemuse sai Opositsiooniplatvorm – Elu Nimel (43 mandaati), endise peaministri Julia Tõmošenko Isamaa (Batkõvštšina) sai 26, eelmise presidendi Petro Porošenko Euroopa Solidaarsus vaid 25 mandaati. Augustis kinnitas Ülemraada ametisse riigi ajaloo noorima peaministrina 35aastase advokaadi Oleksi Gontšaruki. Tema ametisemääramine langeb kokku Zelenskõi lubadusega tuua Ukraina poliitikasse uusi nägusid.

STT-BNS, 21.07.2019, „Ukrainlased valivad taas, ilmselt jälle Zelenskõi leeri“;

AFP-BNS, 29.08.2019, „Ukraina parlament kinnitas Oleksi Gontšaruki peaministriks“;

Inter-Parliamentary Union, „Ukraine“. – <https://tinyurl.com/y39t2qt>.

Septembris muutis Ülemraada põhi-seadust. Seni oli Ülemraada liiget võimalik vahistada vaid parlamendi nõusolekul,

373 poolthäält saanud seadusemuuda-tustega tühistatakse järgmisest aastast saadikute immunitet. Nad ei vastuta endiselt parlamendis langetatud poliitiliste otsuste ja hääletamise eest. Seadusandjad täitsid president Volodõmõr Zelenskõi kampaanialubaduse võidelda korruptsiooniga, saadikupuutumata tühistamine on esimene lubatud reformidest. Muudatust toetab enamik ukrainlasi, aga on väljendatud ka kartust, et see võib viia poliitilise tagakiusamiseni. President allkirjastas seaduse.

The Verkhovna Rada of Ukraine, 03.09.2019, „Tuesday's plenary session is over“. – <https://tinyurl.com/yy3t94v8>.

Interfax-BNS, 11.09.2019, „Ukraina rahvaesindajad jäävad aastavahetusel saadikupuutumata ilma“.

UNGARI. Juulis võttis parlament vastu seaduse, mis allutab teadusasutused peaminister Viktor Orbáni valitsusele. Eelnõu toetas 199kohalises parlamendis 131 saadikut ning sellega saab Orbáni valitsus kontrolli uurimisinstituutide üle, mida seni juhtis Teaduste Akadeemia. Edaspidi hakkab teaduse rahastamise üle otsustama uus institutsioon, mille liikmed nimetab peaminister. Kõik Teaduste Akadeemia varad ja osa administratsioonist lähevad ka uue asutuse käsutusse. Orbáni väitel on vaja teadussektorit reformida. Möödunud aastal asutati selleks innovatsiooni- ja tehnoloogiainisteerium. Teaduste Akadeemia presidendi sõnul ohustavad reformid akadeemilist vabadust. Teadusreformi vastu ja teadlaste toetuseks on Budapestis meelt avaldanud tuhanded inimesed.

Hungary Today, 05.06.2019, „Amid demonstrations, gov't presents controversial MTA Bill to parliament“. – <https://tinyurl.com/y4bykzw>.

AFP-BNS, 02.07.2019, „Ungari parlament võttis vastu teadussektori reformi“.

UUS-MEREMAA. Aprillis, kuu aega pärast Christchurchi mošeerünnakuid, võttis parlament vastu relvaseaduse, mis keelab sõjaväerelvade kasutamise. Eelnõu, mis keelab enamiku automaat- ja

poolautomaatrelvadest, võeti vastu 119 poolt- ja ühe vastuhäälega. Valitsuse tagasiostuplaani raames on relvaomanikel kuus kuud (20. detsembrini) aega ebaseaduslike relvade üleandmiseks. Pärast seda ähvardab keelustatud relva omajaid kuni viie aasta pikkune vangistus.

AP-BNS, 10.04.2019, „Uus-Meremaa parlament hääletas poolautomaatrelvade keelustamise poolt“;

AFP-BNS, 13.07.2019, „Uusmeremaalased hakkasid keelustatud relvi üle andma“.

VENEMAA. Aprillis kiitsid Riigiduum ja Föderatsiooninõukogu heaks „suveräänse interneti“ eelnõu, mille alusel võib Venemaa internetiliikluse välismaa serveritest ära lõigata. Seadusandjate sõnul on see vajalik, et tagada Vene võrgustike julgeolek. Kriitikud kardavad, et see annab valitsusele uued vahendid tsensuuri teostamiseks. Kümme rahvusvahelist organisatsiooni kutsus Venemaad eelnõust loobuma. Seaduse järgi hakatakse Venemaal looma tehnoloogiat internetiliikluse marsruutimise monitoorimiseks ja Vene internetiliikluse suunamiseks välismaistest serveritest mööda. President Vladimir Putin allkirjastas seaduse.

AFP-BNS, 24.04.2019, „Vabaühendused kutsusid Venemaad internetiseadusest loobuma“;

AP-STT-BNS, 02.05.2019, „Venemaa president allkirjastas vastuolulise internetiseaduse“.

Juunis kiitis Riigiduum heaks presidendi esitatud seaduseelnõu Venemaa osaluse peatamisest keskmaa tuumajõudude lepingus (INF). Lepingu taasjõustumine jääb presidendi otsustada. USA teatas veebruari algul kavatsusest INFist lahkuda, süüdistades Venemaad lepingu rikkumises. Venemaa hinnangul ei riku vaidlusalune tiibrakett Novator 9M729, NATO koodnimetusega SSC-8 lepet, sest selle laskeulatus on kuni 480 kilomeetrit. 1987. aastal Nõukogude Liidu ja USA vahel sõlmitud kahepoolne INF-lepe keelab 500–5500kilomeetrise tegevusraadiusega tiibraketide tootmise ja katsetamise. President Vladimir Putin allkirjastas

seaduse ning USA lõpetas samuti lepingu osalemise.

Interfax-BNS, 18.06.2019, „Riigiduum peatas Venemaa osaluse INF-leppes“;

BBC News, 02.08.2019, „INF nuclear treaty: US pulls out of Cold War-era pact with Russia“. – <https://tinyurl.com/y3bmalqs>.

VENEZUELA. Septembris naasid president Nicolás Maduro sotsialistidest saadikud kolmeaastase boikoti järel Rahvusassambleesse. Spiiker Juan Guaidó sõnul oli see parlamendi kaudne tunnustamine. Maduro valitsus teatas, et astub selle käigu opositsiooniga dialoogi pidamise huvides. Venezuela Ühendatud Sotsialistliku Partei saadikud naasid Madurot toetavaid loosungeid hüüdes, millega teenisid ära opositsiooni vilekoori. End jaanuaris Venezuela ajutiseks riigipeaks kuulutanud Guaidó nõuab Maduro tagasiastumist ja uusi presidendivalimisi, millest president on keeldunud. Maduro ja opositsiooni vahelist dialoogi on vahendanud Norra valitsus, kelle kavale vastavalt leppis Rahvusassamblee kokku vabade ja ausate valimiste pidamise ning dialoogi jätkumise.

Juulis kiitis Rahvusassamblee heaks Ameerika mandrite vastastikuse abistamise lepinguga ehk Rio lepinguga (TIAR) taasühinemise, mis annaks juriidilise raamistiku mõne välisriigi sõjaliseks sekkumiseks. Riigi ülemkohus on parlamendi otsuse tagasi lükanud. Septembris, vastates USA taotlusele, toetasid läänepoolkera riigid regionaalse kaitselepingu aktiveerimist Venezuela vastu, ainsana hääletas vastu Uruguay.

AFP-AP-BNS, 16.05.2019, „Venezuela valitsuse ja opositsiooni esindajad peavad Norras kõnelusi“;

AFP-BNS 24.09.2019, „Läänepoolkera riigid aktiveerisid Venezuela vastu kaitselepingu“;

AFP-BNS, 25.09.2019, „Venezuela võimupartei saadikud naasid boikoti järel parlamenti“;

PanAm Post, 02.10.2019, „Venezuelan parliament approves 'electoral roadmap' without ending the usurpation“. – <https://tinyurl.com/y3gxsyjj>.